

Odborné usmernenie (smernica) pre tvorbu a zabezpečenie programu prvej pomoci (PP) na pracovisku.

Podklady pre zamestnávateľa

V EU každé 3 a pol minúty niekto zomiera v súvislosti s pracovnou činnosťou. Takto ročne zomiera viac ako 150 000 ľudí na následky jednej z dvoch príčin. Asi 8900 v rámci náhle vzniknutých nehôd na pracovisku a 142 000 na následky choroby z povolania.

Význam programu PP na pracovisku.

1. Následky pracovných úrazov a náhlych ochorení sú závislé od závažnosti postihnutia, od dostupnosti správnej PP a kvality následnej zdravotnej starostlivosti (dostupnosť ZZS a správnej nemocnice). Preto:
 - a) rýchle a správne poskytnutie PP môže zabrániť úmrtiu, zásadne ovplyvniť dĺžku práceneschopnosti, rozsah a trvanie invalidity.
2. Výsledky skúmania HSE naznačujú, že ľudia školení v poskytovaní PP majú pozitívny vplyv na bezpečnosť a ochranu zdravia na pracovisku. Preto:
 - a) poskytovatelia PP môžu zastávať významnú úlohu v šírení pozitívneho posolstva o bezpečnosti a ochrane zdravia v rámci celého podniku, organizácie v danom priemyselnom odvetví, v rámci celého hospodárstva.
 - b) pre úroveň bezpečnosti a ochrany zdravia môže byť užitočné, aby v poskytovaní PP bolo vyškolených, čo najviac ľudí (zamestnancov).

Základné atribúty programu PP na pracovisku.

1. Ľudia v práci môžu byť postihnutí úrazom alebo náhle ochoreť. Nie je rozhodujúce, či úraz alebo ochorenie je alebo nie je v príčinnej súvislosti s prácou. Dôležité je, aby postihnutému bola venovaná okamžitá pozornosť a vo vážnych prípadoch bola volaná odborná pomoc. PP v práci predstavuje opatrenia, ktoré sa pri týchto udalostiach musia poskytnúť.
2. Náhla príhoda môže vzniknúť v ktoromkoľvek čase. Poskytnutie PP pre zamestnancov (ľudí v práci, na pracovisku) musí byť dostupné po celý čas ich pobytu v práci.
3. Dostupnosť PP pri život ohrozujúcich stavoch sa odporúča do 3-4 minút od vzniku náhlejšej príhody.

Základná charakteristika programu PP na pracovisku v rámci BOZP

Definícia PP:

Prvá pomoc je neodkladná starostlivosť vykonaná (poskytnutá) pri poranení, náhlom ochorení pokiaľ nie je dostupná odborná zdravotná starostlivosť.

Definícia poskytovateľa PP:

Poskytovateľ PP na pracovisku je osoba školená v poskytovaní prvotných neodkladných postupoch pri život a zdravie ohrozujúcich udalostiach pokiaľ nie je dostupná profesionálna odborná pomoc.

Program poskytovania PP je súčasťou komplexného systému riadenia BOZP na pracovisku a zahŕňa tieto hlavné zložky:

1. Zapojenie vedenia a zamestnancov
2. Analýza rizík pracoviska (pracovník)

3. Prevencia a kontrola rizík
4. Školenie, výcvik v bezpečnosti a ochrane zdravia so zameraním na poskytovanie PP

Základné prvky programu PP na pracovisku. Medzi tieto prvky patria:

1. Určenie a zhodnotenie rizík pracoviska, ktoré môžu byť potenciálnou príčinou pracovného úrazu alebo ochorenia.
2. Návrh (projekt) a implementácia programu PP na pracovisku, ktorého cieľom je:
 - a) minimalizovať následky život a zdravie ohrozujúcich udalostí (nehôd)
 - b) dodržiavať požiadavky BOZP na poskytovanie PP
 - c) zabezpečiť dostatočné množstvo primeraných a ľahko dostupných pomôcok a vybavenia ako sú lekárnička a AED.
 - d) určiť a školiť poskytovateľov PP, ktorí:
 - absolvujú výcvik v poskytovaní PP v súlade so špecifikami pracoviska
 - absolvujú pravidelné (periodické) preškolenie v poskytovaní PP.
3. Informovanie všetkých zamestnancov o programe PP
4. Pravidelné sledovanie vývoja a zmien v poskytovaní PP a ich implementácia do programu PP v súlade s rizikami na pracovisku a pravidelné vyhodnocovanie adekvátnosti a kvality kurzov PP.

Charakteristika vzdelávacieho programu PP na pracovisku – kurzy PP

Kurzy PP musia byť založené na nasledujúcich prvkoch a témach vzdelávania:

1. jasne deklarovaný rozsah výučby, trvanie, opakovacie kurzy a výučbové metódy (všeobecne + špecifiká pracoviska, organizácie – všetko obsiahnuté v projekte tvorby a implementácie programu PP)
2. materiálno-technické vybavenie (trenažéry, defibrilátor , lekárnička, prezentačná technika a pod.)

Hlavné témy:

1. program PP na pracovisku – ciele, význam, legislatíva,
2. pripravenosť na odozvu pri náhlych ohrozeniach zdravia,
3. zhodnotenie situácie, udalosti so zameraním na bezpečnosť okolia, záchrancu, postihnutého,
4. špecifické vedomosti a zručnosti potrebné pre bezpečnosť pri poskytovaní PP,
5. zhodnotenie úrazu alebo ochorenia – základné postupy pri PP,
 - volanie odbornej pomoci
 - poskytnutie PP
6. život ohrozujúce a závažné zdravie ohrozujúce udalosti,
7. iné poškodenia zdravia,
8. odovzdanie postihnutého/tých do odbornej starostlivosti,
9. postupy pri udalostiach s hromadným postihnutím osôb (traumatologický plán, havarijný plán a pod.

Postup pre stanovenie požiadaviek na rozsah a obsah programu PP na pracovisku

1. Identifikácia pracoviska a jeho hodnotenie z pohľadu požiadaviek na program PP

	Hodnotenie pracoviska, situácie	Dopad na zabezpečovanie PP
1.	Sú na pracovisku legislatívne vyznačené alebo inak zistené závažné rizikové faktory? Aké sú riziká úrazu alebo ochorenia vo vzťahu k uvedeným rizikovým faktorom?	Ak je riziko ¹ úrazu alebo ochorenia významné (závažné), potom je nutné mať na pracovisku, program poskytovania PP a poskytovateľa PP
2.	Sú na pracovisku špecifické riziká, napr. práca s: <ul style="list-style-type: none"> • nebezpečnými látkami • nebezpečnými nástrojmi • nebezpečnými strojmi • nebezpečnými bremenami, nákladmi • nebezpečnými zvieratami 	V programe PP na pracovisku treba zohľadniť: <ul style="list-style-type: none"> • špecifické školenie pre poskytovateľa PP • špeciálne vybavenie pre PP • presné určenie miesta vybavenia pre PP²
3.	Sú v organizácii, podniku pracoviská s rôznou úrovňou rizík (napr. škola, chemické laboratórium)?	V programe PP na pracovisku treba zohľadniť rozdielnu úroveň a rozsah zabezpečenia PP (ochranné prostriedky, kurzy PP)
4.	Koľko a aké sú záznamy o pracovných úrazoch, nehodách a prípadoch náhleho ochorenia?	Môže byť potrebné: <ul style="list-style-type: none"> • umiestniť zabezpečenie PP do určitej oblasti • prehodnotiť obsah lekárničky PP
5.	Sú na pracovisku neskúsení zamestnanci alebo invalidní alebo zamestnanci so špeciálnym zdravotným problémom?	Môže byť potrebné: <ul style="list-style-type: none"> • špecifické vybavenie • umiestnenie vybavenia
6.	Koľko ľudí pracuje na pracovisku?	Navrhnuť počet zamestnancov školených v PP
7.	Sú pracoviská rozložené vo viacerých budovách, viacerých poschodiach	Bude potrebné rozhodnúť o zabezpečení PP vo viacerých budovách a poschodiach; zohľadniť pri návrhu počtu zamestnancov školených v PP
8.	Je práca na zmeny, mimo pracovného času?	PP musí byť zabezpečená počas celého pobytu zamestnanca v práci; zohľadniť pri návrhu počtu zamestnancov školených v PP
9.	Je pracovisko ďaleko od ZZS?	Bude potrebné: <ul style="list-style-type: none"> • oznámiť miestnej ZZS lokalitu pracoviska • navrhnuť opatrenia pre dostupnosť ZZS
10.	Sú zamestnanci, ktorí sú často na cestách (cestujú), alebo pracujú oddelene od ostatných (osamotené)?	Bude potrebné: <ul style="list-style-type: none"> • zvážiť vybavenie zamestnanca osobnou lekárničkou a zaškolenie na jej použitie • zvážiť vybavenie zamestnanca osobným komunikačným prístrojom
11.	Pracuje zamestnanec na pracovisku iného zamestnávateľa?	Bude potrebné stanoviť (dohodnúť) opatrenia v spolupráci (uzavrieť dohodu) s iným zamestnávateľom (majiteľom, konateľom)
12.	Sú na pracovisku školáci?	Musia byť zahrnutí do zabezpečenia PP na pracovisku
13.	Sú na pracovisku návštevy?	Návštevy sa odporúča zahrnúť do systému zabezpečenia PP na danom pracovisku.
14.	Sú na pracovisku zamestnanci s nízkou gramotnosťou, jazykovou bariérou?	Bude potrebné vykonať špecifický prístup k informovanosti týchto zamestnancov o poskytovaní PP na pracovisku.

¹ Odvolávka na metodiku určenia rizika

² Napr. Nariadenie vlády 396/2006 Z.z. o min. bezpečnostných a zdravotných požiadavkách na stavenisko

2. Odporúčanie na počet poskytovateľov PP v závislosti od kategórie rizík a počtu zamestnancov na pracovisku.

Kategória rizika	Celkový počet zamestnaných na pracovisku	Odporúčaný počet osôb pre PP
Nižšie riziko napr.: obchody, úrady, knižnice	< 50 50 – 100 > 100	Najmenej 1 poverenec PP ³ Najmenej 1 poskytovateľ PP 1 poskytovateľ PP na každých ďalších 100 zamestnancov
Stredné riziko napr.: ľahké strojárstvo, montážna továreň, výroba potravín, veľkosklady	< 20 20 – 100 > 100	Najmenej 1 poverenec PP Najmenej 1 poskytovateľ PP na každých 50 zamestnancov (alebo časť z toho) 1 poskytovateľ PP na každých ďalších 100 zamestnancov
Vysoké riziko napr.: veľké stavby, bitúnky, chemická výroba, objemné práce s nebezpečnými strojmi alebo ostrými nástrojmi, predmetmi	< 5 5 - 50 > 50	Najmenej 1 poverenec PP Najmenej 1 poskytovateľ PP 1 poskytovateľ PP na každých ďalších 50 zamestnancov

3. Odporúčania pre formy a časový rozsah kurzov PP podľa kategórie rizika

Kategória rizika	Forma kurzu Názov	1.rok	2.rok	3.rok	4.rok
Nižšie riziko	Neodkladná PP na pracovisku	8 hod. Kompletný*	5 hod. Recyklačný (aktualizácia zručností)	5 hod. Recyklačný (aktualizácia zručností)	8 hod. Rekvalifikačný*
Stredné riziko	PP na pracovisku	24 hod. Kompletný**: • Neodkladná PP • PP pri úrazoch a náhlých ochoreniach • PP pre špecifiká pracoviska	8 hod. Recyklačný (aktualizácia zručností)	8 hod. Recyklačný (aktualizácia zručností)	16 hod. Rekvalifikačný**
Vysoké riziko					

* Certifikát na tri roky s podmienkou absolvovania recyklačných kurzov.

** Certifikát na tri roky s podmienkou absolvovania recyklačných kurzov.

³ **Poverenec** je osoba, ktorá má na starosti organizáciu PP na pracovisku.
Stačí ak absolvuje kurz Neodkladnej PP na pracovisku.

Záver:

Postupová schéma pre stanovenie rozsahu a obsahu programu PP na pracovisku

- Stanoviť (identifikovať) pracovisko – pracovné miesto;
otázka: je pracovisko len v jednej lokalite? (technik BOZP).
- Stanoviť stupeň rizika (nebezpečenstva?);
nízke, stredné, vysoké (určí PZS v spolupráci s technikom BOZP).
- Posúdiť časovú dostupnosť nemocnice pozemnou (leteckou? vodnou?) dopravou;
viac alebo menej ako 20 minút (BOZP technik).
- Zistiť počet zamestnancov v pracovnej zmene (BOZP technik);
sú všetci zamestnanci prítomní v jednom pracovnom priestore?
- Určiť potrebné (odporúčané) požiadavky na zabezpečenie PP na pracovisku;
vybavenie, pomôcky, školenie, počet školených (BOZP technik, PZS, vzdelávacia organizácia, legislatíva).
- Prehodnotiť postupovú schému každých 12 mesiacov (BOZP technik, PZS, vzdelávacia organizácia).
- Iné

Výsledok:

Projekt programu PP na pracovisku

Spracoval MUDr. Karol Kálig, CSc.

Odborný asistent kliniky anesteziológie a intenzívnej medicíny LFUK
FNsP BA.

Poznámka:

Vyššie uvedené odporúčania sú východiskom pre tvorbu akreditovaných vzdelávacích programov (pedagogický dokument, materiálno-technické a personálne vybavenie).